

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Шимона Івана Петровича «Правова система Румунії:
теоретичні та історико-юридичні аспекти», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

Актуальність вибраної теми зумовлена тим, що принципово новий характер змін у світовому правовому просторі спонукає до пошуку нових методологічних підходів щодо реформування національної правової системи в умовах євроінтеграції.

З огляду на це, особливу увагу привертає досвід держав, які вирішували аналогічні українським складні проблеми державно-правової практики. Об'єктивний аналіз процесу реформування правової системи Румунії відкриває низку можливостей для демократичного правового розвитку України, який стане запорукою модернізації національної правової системи.

Підтверджує актуальність теми дисертації і те, що правова традиція Румунії містила відбиток соціалізму та ознаки тривалого перебування в умовах нелегітимного і протиправного комуністичного режиму, подібного до того, що функціонував на українських землях. Демократична революція 1989 року стала початком процесу відновлення правової системи Румунії, у межах якого в найкоротші терміни було відновлено легітимну публічну владу. В Україні 2014 року також відбулася демократична революція і завдання, які постали перед державою і суспільством, є схожими – забезпечення стабільного правопорядку, окреслення пріоритетних напрямів оптимізації національної правової системи в контексті її інтеграції з ЄС. Варто акцентувати, що хоча в Україні коло проблем є значно ширшим й охоплює, попри зазначені, ще й питання захисту

суверенітету, відновлення територіальної цілісності, для юридичної науки і політико-правової діяльності державних органів вивчення відповідного досвіду Румунії є доцільним і своєчасним.

Актуалізує вибрану дисертантом проблематику і той факт, що, попри наявні наукові розвідки, у вітчизняній юридичній науці немає комплексного монографічного дослідження теоретичних, історико-правових та порівняльно-правових аспектів реформування національного правопорядку, зокрема із залученням емпіричної бази держав Європейського Союзу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість положень та висновків роботи підтверджується опрацьованою ґрунтовною джерельною базою (зокрема іноземними мовами), адекватними предмету методами дослідження, а також одержаними результатами, які містять елементи наукової новизни. Теоретичним підґрунтям роботи є наукові праці зарубіжних і вітчизняних фахівців у сфері теорії держави і права, конституційного права, науки європейського права. Емпіричну базу дослідження становлять нормативні акти іноземних держав, довідкова література, аналітичні матеріали.

Чіткість у формулюванні мети і завдань дослідження сприяла одержанню науково обґрунтованих результатів. Метою роботи є дослідження теоретичних та історико-юридичних аспектів генези правової системи Румунії та її реформування в умовах інтеграції до Європейського Союзу. Потрібно відзначити, що висновки роботи чітко кореспондуються із завданнями, поставленими автором.

Об'єкт і предмет дослідження сформульовані методологічно правильно. Об'єктом вибрано суспільні відносини, пов'язані з функціонуванням правової системи Румунії в умовах її інтеграції до Європейського Союзу, предметом – теоретичні, історико-юридичні та

компаративістські аспекти правової системи Румунії, а також засоби її реформування.

Методологічною основою дисертації є система філософсько-світоглядних підходів та принципів, загальнонаукових, спеціально-наукових та спеціально-юридичних методів. Вибір методів дослідження є виваженим та обґрунтованим, що дозволило авторів досягти наукової мети.

Структура роботи охоплює чотири розділи й загалом логічно відображає предмет дослідження, враховуючи генезис правової системи Румунії (розділ 1); питання демократичної революції, тобто її змістовного і якісного оновлення (розділ 2); питання формування конституційного порядку (розділ 3) і, зрештою, питання реформування окремих ланок правосуддя в широкому сенсі.

Наукова новизна дисертації, як вона визначена автором, результати, отримані у ній, що варті підтримки. Слід погодитися з тим, що у вітчизняній правовій науці вказана дисертація є одним з перших комплексних наукових досліджень правової системи Румунії в умовах її інтеграції до Європейського Союзу в контексті обґрунтування можливості удосконалення правових реформ в Україні.

Вважаю доцільним наголосити на деяких положеннях і висновках, які відображають наукову новизну роботи.

По-перше, дисертант виважено обґрунтував тезу, що головним фактором, який впливав на розвиток конституціоналізму в Румунії 1990–2000-х років була підготовка держави до вступу в ЄС, а пріоритетами – розвиток й удосконалення демократичних інститутів і механізму захисту прав людини.

По-друге, в роботі об'єктивно доведено, що конституційна реформа 2003 року вирізняється системним характером та інструментальністю, що дозволило вирішити низку завдань, пов'язаних і зі вступом до ЄС, і з удосконаленням національного правопорядку загалом; зроблено висновок, що ця реформа своїм змістом відображає вектор, характерний для

подібних реформ в інших державах-кандидатах на членство в ЄС (створення механізму перенесення частини суверенітету, корекція форми правління тощо), а її механізм проведення відображає вимоги легальності (конституційності) та вимоги легітимності в демократичній державі (див. с. 87 і наступні).

По-третє, заслуговує на увагу те, що в дисертації набули подальшого розвитку наукові уявлення про механізм захисту прав людини в Румунії, який в інституційному та юридичному аспектах спрямований на реальне втілення прав людини на індивідуальному і колективних рівнях. Зокрема, зроблено висновок про специфіку конституційного закріплення основних прав людини в Румунії, яка проявляється в збалансованості відповідних формулювань, відображенні при цьому європейської правової традиції (с. 94 і наступні).

По-четверте, до позитивних аспектів дослідження варто віднести те, що автор удосконалив наукові підходи до оцінки функціонуючої форми правління в Румунії, заснованої на Конституції 1991 року, у зв'язку з чим зроблено висновок про те, що, хоча вона ідентифікується як «змішана республіка», їй властиві ознаки, які відрізняють її від моделі влади в Польщі, Франції й особливо в Україні, зокрема, це розподіл влади між вищими органами влади (с. 107 і наступні).

Цікавим для юридичної науки і практики є аналіз удосконалення підходів щодо реформування поліцейської системи Румунії після демократичної революції 1989 року, внаслідок якої поліція загалом імплементувала у свою організацію та діяльність стандарти Європейського Союзу. Зроблено висновок про засоби забезпечення аполітичності на рівні Конституції та на рівні спеціального закону, зокрема, унеможливлення політичного впливу відповідного міністра на діяльність поліції (с. 160–161).

Важливим є твердження автора про те, що Румунія зі стартовими умовами реформ на початку 1990-х років за рівнем демократичних

традицій та рівнем ресурсного забезпечення реформ, на відміну від держав Центральної Європи, досить подібна до України. Щоправда, тут потрібно внести поправку – Румунія мала власну державу і в соціалістичний період, чого позбавлені були українські землі.

Практична цінність роботи. Результати дисертаційного дослідження є цінними для юридичної науки і практики. Вони становлять основу для подальших наукових розробок державно-правових процесів у державах Центральної Європи, можуть бути використані під час напрацювання навчальної і методичної літератури, а також у процесі законотворчої та правоохоронної діяльності. Одержані результати також можуть бути використані в процесі вироблення механізмів проведення правової реформи в Україні у таких напрямках, як: а) конституційна реформа; б) реформа правосуддя, зокрема реформування Конституційного Суду та інших судів, а також органів, які сприяють правосуддю, – поліції, прокуратури; в) удосконалення механізмів протидії корупції.

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана літературною українською мовою в науковому стилі.

Зауваження щодо змісту дисертації. Однак аналізоване дисертаційне дослідження, як і будь-який науковий пошук, поряд з позитивними висновками та пропозиціями не позбавлене деяких недоліків, що потребують уточнення і пояснення під час прилюдного захисту.

Зокрема:

1. Феномен «неписаної конституції», характерний для Румунії безпосередньо після демократичної революції 1989 року, який неодноразово згадує автор, потребує пояснення з огляду на кілька аспектів: по-перше, щодо способу здійснення правової тягlosti (континуїти) державного розвитку і, по-друге, щодо базової правової норми (основного закону), яка слугувала б основою для побудови системи державної влади. Такі складні питання є актуальними й цікавими для України. Додаткове пояснення в ході прилюдного захисту дисертації

феномену «неписаної конституції» варте уваги й тому, що формально конституція 1965 року була визнана нечинною лише з уведенням у дію Конституції Румунії 1991 року.

2. Потребує додаткового пояснення ще один цікавий феномен, який недостатньо висвітлений, водночас він аналогічний тому, що проявився в Конституції України 1996 року – положення статті 149 Конституції Румунії, яка встановила, що Конституція набуває чинності в день її схвалення на референдумі (8 грудня 1991 р.). Як відомо, стаття 160 Конституції України встановлює подібне: вона набуває чинності в день її прийняття. Йдеться про проблемну ситуацію, за якої Конституція набуває чинності раніше її офіційної публікації, попри її положення, які передбачають, що така публікація є умовою чинності всіх нормативних актів. Відомо також, як в Україні практикою Конституційного Суду 1997 року було знайдено вихід з такої ситуації – Суд вирішив, що Конституції, як вияву установчої влади, вищезазначені правила не стосуються. Цікавим є досвід вирішення відповідної проблеми в Румунії.

3. Реформа правосуддя закономірно перебуває в центрі уваги автора, що відображає роль судової влади в сучасній державі, основаної на верховенстві права. Однак, на мою думку, доцільно було б зробити конкретизовані висновки з відповідного матеріалу, які мали б спрямування на відповідну практику реформи правосуддя в Україні. Низка питань сьогодні є дуже актуальними для України в цій сфері, зокрема: призначення судового корпусу; гарантії незалежності судів і суддів; фінансування судової влади і винагорода суддів; ефективність здійснення правосуддя тощо. Подібних висновків заслуговує питання організації прокуратури в Румунії, її організаційного зв'язку зі судовою владою та вплив такої моделі на ефективність правосуддя. Автор може надати відповідні пояснення під час захисту дисертації.

4. Вважаю, що автор задекларував, проте не повною мірою висвітлив «відкритий» характер національного правопорядку Румунії в його

взаємодії з наднаціональним за суттю європейським правопорядком. Хоча відповідні положення містяться в різних підрозділах дисертації, вони варті цілісного викладу в аспектах: 1) прав людини, механізмів їх захисту; 2) участі Румунії (і громадян Румунії) у формуванні і функціонуванні органів ЄС; 3) поширення на Румунію юрисдикції Суду ЄС і Європейського суду з прав людини (Страсбург); 4) дії на території Румунії законів та інших актів «права ЄС».

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Вищевказані зауваження та пропозиції мають радше дискусійний характер і не впливають на загальну високу оцінку дисертації як вагомого досягнення в дослідженні складної проблеми правової науки.

Розглянута дисертаційна робота є завершеною, кваліфікаційною науковою працею, у якій містяться науково обґрунтовані результати, що вирішують важливе завдання, зміст якого полягає в дослідженні генезису та реформування правової системи Румунії в умовах її інтеграції до Європейського Союзу, обґрунтуванні можливості врахування цього знання для удосконалення правових реформ в Україні в процесі європейської інтеграції.

Висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, їхня достовірність і повнота, наукова новизна і практична значущість не викликають сумнівів. Основні положення і висновки дисертації викладені у 8 статтях у фахових наукових виданнях, зокрема 1 стаття в науковому виданні, яке входить до міжнародних наукометричних баз, а також в 1 статті за результатами міжнародної наукової конференції.

Автореферат повністю відображає структуру дисертаційної роботи, а його зміст ідентичний основним положенням дисертації.

За актуальністю вибраної теми, науковою новизною одержаних результатів, практичним значенням та оформленням дисертаційне дослідження «Правова система Румунії: теоретичні та історико-юридичні аспекти» повністю відповідає вимогам Міністерства освіти і науки

України, зокрема «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор Шимон Іван Петрович заслуговує присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри теорії та філософії права

Львівського національного

університету імені Івана Франка

І. Ю. Настасяк

Підпис І. Ю. Настасяк
ПІДТВЕРДЖУЮ
ВЧЕННИЙ СЕКРЕТАР
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

